

Beitrag zum Essaypreis „Wirtschaft und Demokratie“ 2026

Zentrum Liberale Moderne · WirtschaftsWoche

Rising Minds Essaypreis „Wirtschaft und Demokratie“

Vem bestämmer över framtiden:

Varför är skuldregler en fråga om demokrati?

eingereicht von:

Noé SAGUIN

B.A. Angewandte Politikwissenschaft

Albert-Ludwigs-Universität Freiburg - Sciences Po Aix (Doppelabschluss) | Universität Basel (Law Eucor)

kontakt@noe-saguin.eu | noe.saguin@email.uni-freiburg.de | noe.saguin@stud.unibas.ch

Freiburg, 31. August 2026

Inhaltsverzeichnis

1	Inledning	1
2	Den ordoliberal grundidén	2
3	Det demokratiska problemet	3
4	Tre modeller och ett motexempel	4
5	En möjlig kompromiss	5
6	Avslutning	6

Automatisk översättning från tyska till svenska utförd av DeepL, endast i informationssyfte. Endast den tyska originalversionen är giltig.

Zeichenzahl inkl. Leerzeichen (exkl. Fußnoten und Titel): 11960
--

1. Inledning

Debatten om statsskuld förs i Tyskland oftast som en tvist om ekonomisk ändamålsenlighet. Men offentlig skuldsättning är alltid också en fråga om demokratisk makt. Den inskränker framtida generationers handlingsutrymme innan de själva kan vara med och besluta, och blir, utan trovärdiga regler, i precis mening antidemokratisk. Den låter nutiden förbruka resurser vars kostnad först framtiden bär.

För Tyskland är denna fråga särskilt angelägen år 2026. Även valkampanjen inför det franska presidentvalet i april 2027 visar hur central den har blivit. Åsikterna går starkt isär om vem som ska bära vilka bördor. Den nya skuldsättningen, användningen av särskilda fonder utanför budgeten och den europeiska övervakningen av den tyska finanspolitiken visar att det handlar om mer än en teoretisk debatt — nämligen om en grundläggande politisk fråga.

Ska demokratiskt självstyre innebära att framtida majoriteter binds finanspolitiskt så hårt att deras valmöjligheter inskränks?

Den ordoliberal tankeskolan erbjuder här ett krävande synsätt, eftersom frihet för ordoliberalerna betyder en ordning av fria beslut under allmänna och tillförlitliga regler som gäller för alla. En skuldregel blir därmed ett instrument för demokratisk självbindning och ska förhindra att kortsiktiga politiska incitament verkar på bekostnad av senare generationer.

Denna uppsats tes är att hög statsskuld, ingången med litet hänsyn till regler, är problematisk ur demokratisk synvinkel, eftersom den suddar ut ansvar, förskjuter bördor och urholkar framtida valbeslut. Goda skuldregler skyddar demokratin mot dess egen finanspolitiska överbelastning, och det gäller särskilt i Europa, där nationell skuldsättning alltid påverkar den gemensamma valutan, och därmed andra demokratier.

2. Den ordoliberalas grundidé

Ordoliberalismen växte fram ur en dubbel erfarenhet: utan hållbara regler förblir marknader lika lite fria som demokratier utan institutionell självbegränsning förblir stabila. Freiburgskolan betraktade därför den ekonomiska ordningen som en konstitutionell fråga. Enligt dess synsätt skulle tillförlitliga regelordningar begränsa makt, säkra konkurrens och tilldela ansvar, i stället för att lämna utrymme för spontana politiska ingripanden.

Härur följer en viss återhållsamhet gentemot en diskretionär finanspolitik. Om regeringar kan ta ny skuld när som helst uppstår incitament att lösa politiska konflikter genom att förskjuta dem till framtiden, i stället för att sätta prioriteringar. Budgetunderskott blir ett bekvämt sätt att tillgodose nutida krav utan att avslöja hela kostnaden för dagens väljare.

Denna punkt är central ur demokratiteoretisk synvinkel, eftersom demokrati lever både av majoritetsbeslut och av ansvarssamband. Den som fördelar politiska fördelar i dag ska inte kunna skjuta de tillhörande kostnaderna osynligt in i framtiden. Ordoliberalas regler är därför inte demokratiskepiska, eftersom de ramar in den politiska makten så att den förblir fri och ansvarig.

Ordoliberalismen är ingen enkel sparideologi — Eucken krävde varken gränslös åtstramning eller konsolidering till varje pris. Avgörande är i stället ansvarsprincipen: beslut har konsekvenser, och just detta saknas vid varaktig statsskuldsättning, eftersom nutiden betalar sina räkningar med framtidens medel.

3. Det demokratiska problemet

Skulder kan vara ekonomiskt förnuftiga, till exempel i tider av svåra kriser, krig eller naturkatastrofer, där nollskuldsättning skulle vara oförnuftig. Även investeringar i innovation, utbildning eller infrastruktur kan motivera skulder, förutsatt att de bidrar till framtida tillväxt och skatteintäkter. Skulder blir problematiska först när de blir den normala tekniken för att undvika politiska konflikter, i stället för att förbli undantag eller framtidsinvesteringar.

Skuldsättning förändrar därmed den politiska tidshorisonten. Lån, räntor och amorteringsskyldigheter som beslutas i dag begränsar prioriteringarna i framtida budgetar och utgör en betydande finansiell börda. De utgör ett förhandsbeslut om framtida politik, som senare väljare inte längre helt kan upphäva. Den som tar skulder beslutar därmed också i namn av människor som ännu inte får rösta.

Till detta kommer ett transparensproblem, eftersom underskottsfinansiering låter regeringar öka utgifterna utan att omedelbart synliggöra motfinansieringen genom skatter eller nedskärningar. Teorier om *deficit bias* beskriver just dessa strukturella incitament inom demokratisk politik att skjuta upp bördor och belöna kortsiktiga fördelar. Denna logik är antidemokratisk, eftersom andra majoriteter bär kostnaderna än de som beslutar.

Den tyska striden om skuldbromsen belyser problemet. Kritiker hänvisar till negativa nettoinvesteringar, åldrande infrastruktur och en investeringseftersläpning. Försvarare invänder att det är politiska prioriteringar, höga konsumtionsutgifter, reglering och planeringsflaskhalsar — inte skuldbromsen själv — som förklarar investeringsbristen. Båda diagnoserna kan vara giltiga samtidigt, eftersom den demokratiska kärnfrågan inte är om skulder är *dåliga*, utan om deras upptagande institutionellt binds så att ansvar, transparens och rättvisa mellan generationer bevaras.

Ekonomen Marcel Fratzscher formulerar motargumentet skarpt: en generationsrättvis skuldregel måste även beakta implicita åtaganden och skydda framtidsinvesteringar. Denna invändning är rättmätig, eftersom en politik som skjuter över kapitalförslitning, sociala kostnader och klimatkostnader på framtiden bär demokratiska risker. Framför allt är en skuldsättningspraxis som gynnar nutiden och gör framtiden till en tyst betalare antidemokratisk.

4. Tre modeller och ett motexempel

Den tyska skuldbromsen är ordningspolitiskt attraktiv, eftersom den är starkt förankrad i grundlagen och tydligt begränsar den strukturella budgetbalansen på federal nivå. Dess styrka ligger i trovärdigheten: just under goda år tvingar den fram prioriteringar och uppbyggnad av krisbuffertar. Dess svaghet visar sig när politiken kringgår dess bindande verkan genom särskilda fonder och undantagskonstruktioner. Problemet ligger då dock inte i regeln själv, utan i dess politiska kringgående.

Schweiz visar att skuldregler kan utformas politiskt mer robust. Den schweiziska skuldbromsen är transparent, enkel och grundlagsförankrad. År 2001 röstade 85 procent av väljarna för den. Den besitter därmed en demokratisk legitimitet som går bortom ren expertkunskap. Dessutom förändrar den själva budgetprocessen: en konfliktbenägen *bottom-up-process* blir en *top-down-process* med ett tydligt utgiftstak.

Även vad gäller sina effekter är den schweiziska modellen lärorik. Studier visar att regeln minskar *deficit bias* och *procyklikalitet*, bevarar handlingsutrymme under nedgångar och gör överskott mer sannolika under goda år. Just däri ligger dess demokratiska värde, eftersom den förhindrar att nutiden under expansionsfaser förbrukar de reserver som skulle kunna dämpa en kommande kris.

Frankrike visar motmodellen, och samtidigt hur snabbt gränsen mellan *god* och *dålig* skuld suddas ut. Medan skuld för innovation, forskning eller infrastruktur möjliggör framtida avkastning, gäller inte detta för skuld som finansierar löpande konsumtionsutgifter. Utan en grundlagsförankrad regel är denna åtskillnad utlämnad till den politiska vardagen. Frankrikes skuldkvot har under decennier vuxit på ett övervägande konsumtivt sätt. Ekonomen Jacques Delpla föreslår därför en fransk skuldregel efter schweiziskt och tyskt mönster, som bör vara grundlagsförankrad och omfatta oberoende kontroll. Andra ekonomer når en liknande slutsats: finanspolitiska regler fungerar bara om de genomdrivs trovärdigt och inte omförhandlas vid varje regeringsskifte. Det franska fallet bekräftar därmed den tyska och schweiziska erfarenheten.

Det nya europeiska finanspolitiska ramverket, som trädde i kraft 2024, bygger på medelfristiga finanspolitisk-strukturella planer, landsspecifika anpassningsvägar och en koppling mellan skuldminskning och reformer. Detta ökar flexibiliteten och kan vara ekonomiskt förnuftigt. Men demokratiskt förblir ramverket ambivalent: ju mer reglerna förskjuts mot förhandlingar och exekutivt handlingsutrymme, desto större blir avståndet mellan finanspolitisk styrning och offentligt ansvarsutkrävande. En valutaunion behöver gemensam övervakning, och just därför förblir en solid nationell självbindning oundgänglig, för Tyskland liksom för Frankrike.

5. En möjlig kompromiss

Jämförelsen mellan de tre modellerna manar till nyansering snarare än dogmatism. En god skuldregel disciplinerar politiska tidspreferenser utan att strypa framtidsinvesteringar. Den rätta kompromissen ligger varken i att avskaffa skuldbromsen eller i att symboliskt försvara den, utan i en mer precis åtskillnad mellan konsumtionsutgifter, verkliga investeringar och extraordinära krislägen.

För det första måste kringgåendet via särskilda fonder göras betydligt svårare, eftersom den som tar demokratisk självbindning på allvar inte får lägga ut finanspolitiska bördor på sidobudgetar som fördunklar det politiska ansvaret.

För det andra talar mycket för en snävt definierad investeringskomponent inom strikta regler, kopplad till kontrollerbara nettoinvesteringar.

För det tredje får finansordningens demokratiska kvalitet inte enbart mätas i den explicita skuldens storlek, eftersom även implicita åtaganden från demografi, välfärdsstat, försvar och klimatförändring måste beaktas. En politik som i dag begränsar formell skuld men samtidigt bygger upp växande dolda bördor är inte generationsrättvis. Ytterligare lån ersätter dessutom varken prioritering eller förvaltningsreform.

För det fjärde behöver valutaunionen nationella finanspolitiska regler som förhindrar *moral hazard*, i takt med att unionen samtidigt tar på sig mer gemensamt ansvar. Mario Draghi och Enrico Letta kräver just detta: en tätare kapitalmarknadsunion, en fullbordad inre marknad och gemensamma investeringsprojekt, delvis finansierade genom gemensam europeisk skuld. Detta strider inte på något sätt mot den nationella självbindningen, utan är snarare en av dess förutsättningar. Ty den som vill ta gemensam skuld för gemensamma nyttigheter måste samtidigt förhindra att enskilda stater skuldsätter sig på andras bekostnad. Den som vill forma framtiden måste därför säga vad som investeras i, vem som bär kostnaden och vilka bördor som får läggas på andra.

6. Avslutning

Skulder är herravälde över tiden. Den som i dag lovar frikostigt låter morgondagen betala — av människor som ännu inte fick rösta — och just detta, inte storleken på en siffra, är den egentliga demokratiska frågan.

Skuldbromsen är därför inget misstroendevotum mot politiken, utan dess löfte till sig själv att stå emot ögonblickets frestelser. Schweiz visar att ett folk kan binda sig själv; Frankrike, vad som saknas när det inte gör det; Europa, att ingen nation ensam avgör en gemensam valutas öde.

Den som älskar demokratin pantsätter inte dess framtid för dagens fred. En frihetlig ordning behöver en verkningsfull skuldregel. Den uttrycker ingen misstro mot demokratin. Den är ett tecken på respekt för dem som kommer efter oss och inte kunde rösta.

Literaturverzeichnis

- Beljean, Thomas, und Alain Geier. 2013. „The Swiss Debt Brake - Has It Been a Success?“ *Swiss Journal of Economics and Statistics* 149 (2): 115–35. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF03399384>.
- Biebricher, Thomas. 2016. „The Ordoliberal Legacy“. *Near Futures Online*. <https://nearfuturesonline.org/return-or-revival-the-ordoliberal-legacy/>.
- Bodmer, Frank. 2006. „The Swiss Debt Brake: How It Works and What Can Go Wrong“. *Swiss Journal of Economics and Statistics* 142 (3): 307–30. <https://www.sses.swiss/journal/archive/pdf/2006-III-1.pdf>.
- Bundesministerium der Finanzen. 2026. *German Progress Report 2026*. Bundesministerium der Finanzen. https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Standardartikel/Press_Room/Publications/Brochures/german-progress-report-2026.html.
- Bundestag, Wissenschaftliche Dienste. 2024. *Literaturtipps: Schuldenbremse*. Bibliothek des Deutschen Bundestages. https://www.bundestag.de/resource/blob/963992/littipp_Schuldenbremse.pdf.
- Delpla, Jacques. 2024. *Réduire la dette grâce à la Constitution: créer une règle budgétaire en France*. Fondapol. <https://www.fondapol.org/etude/jacques-delpla-reduire-la-dette-grace-a-la-constitution-cree-une-regle-budgetaire-en-france/>.
- Dold, Malte. 2024. *Market Democracy, Rising Populism, and Contemporary Ordoliberalism*. No. 10888. CE-Sifo Working Paper. https://www.ifo.de/DocDL/cesifo1_wp10888.pdf.
- Draghi, Mario. 2024. *The Future of European Competitiveness: A Competitiveness Strategy for Europe*. European Commission. https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en.
- European Commission. 2026. *Report Prepared in Accordance with Article 126(3) TFEU - Germany*. COM(2026) 30. https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/a17a5222-467d-416a-8ee7-42da2c663b01_en?filename=EDP_Art126-3_COM_2026_302_1_EN_ACT_part1_v3.pdf.
- European Parliament. 2024. *The New EU Fiscal Governance Framework*. European Parliament, Economic Governance Support Unit. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/760231/IPOL_IDA\(2024\)760231_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/760231/IPOL_IDA(2024)760231_EN.pdf).
- Feld, Lars P. 2018. *The Quest for Fiscal Rules*. 18/09. Walter Eucken Institut, Freiburg Discussion Papers on Constitutional Economics. <https://www.eucken.de>.
- Feld, Lars P. 2020. *Öffentliche Investitionen: Die Schuldenbremse ist nicht das Problem*. 01/2020. Sachverständigenrat zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Entwicklung, Arbeitspapier. https://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/Arbeitspapiere/Arbeitspapier_01_2020.pdf.
- Feld, Lars P. 2026a. „Deutschland muss die Kosten für Unternehmen senken“. Interview, Institut für Wirtschaftspolitik (IWP). <https://www.iwp.swiss/deutschland-muss-die-kosten-fuer-unternehmen-senken-sagt-lars-p-feld/>.
- Feld, Lars P. 2026b. *Stellungnahme des Wissenschaftlichen Beirats zur Modernisierung der Schulden-*

- regel. Wirtschaftsrat Deutschland. https://wirtschaftsrat.de/de/documents/3391/2026-02-17_WR_Lars_Feld_WissBeirat_Schuldenbremse_final.pdf.
- Feld, Lars P., und Ekkehard A. Köhler. 2023. „Standing on the Shoulders of Giants or Science? Lessons from Ordoliberalism“. *Public Choice* 195 (3): 197–211. https://www.ifo.de/DocDL/cesifo1_wp10382.pdf.
- Feld, Lars P., Ekkehard A. Köhler, und Daniel Nientiedt. 2015. *Ordoliberalism, Pragmatism and the Eurozone Crisis: How the German Tradition Shaped Economic Policy in Europe*. No. 5368. CESifo Working Paper. https://www.ifo.de/DocDL/cesifo1_wp5368.pdf.
- Feld, Lars P., Ekkehard A. Köhler, und Daniel Nientiedt. 2021. *Ordoliberalism and the Social Market Economy*. 21/5. Walter Eucken Institut, Freiburg Discussion Papers on Constitutional Economics. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/232067/1/1752369181.pdf>.
- Feld, Lars P., und Wolf Heinrich Reuter. 2021. *The German Debt Brake: Success Factors and Challenges*. 21/10. Walter Eucken Institut, Discussion Paper. https://www.eucken.de/app/uploads/Discussionpaper_2110.pdf.
- Fratzscher, Marcel. 2025. *Generationengerechte Schuldenregel: Reform der Schuldenbremse*. No. 103. Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, DIW Aktuell. https://www.diw.de/de/diw_01.c.935265.de/publikationen/diw_aktuell/2025_0103/generationengerechte_schuldenregel__reform_der_schuldenbrems__mit_pflcht_der_daseinsvorsorge_fuer_kuenftige_generationen.html.
- Geier, Alexander. 2015. *The Debt Brake: The Swiss Fiscal Rule at the Federal Level*. Working Paper 15. Federal Finance Administration (FFA), Economic Analysis; Policy Advice Division. <https://www.efv.admin.ch/dam/en/sd-web/50Wtm-0X3sKd/working-paper-15-e.pdf>.
- Gootjes, Bram, Jakob de Haan, und Richard Jong-A-Pin. 2019. *Do Fiscal Rules Constrain Political Budget Cycles?* No. 634. De Nederlandsche Bank, DNB Working Paper. https://www.dnb.nl/media/yugpv04r/working-paper-no-634_tcm47-383886.pdf.
- Langer, Maximilian, Joshua Hassib, Lars P. Feld, und Daniel Nientiedt. 2025. *Evaluating the Effects of the German Debt Brake: A Synthetic Control Approach*. Unveröffentlichtes Manuskript, Albert-Ludwigs-Universität Freiburg und Walter Eucken Institut. https://www.ifo.de/DocDL/cesifo1_wp11933.pdf.
- Letta, Enrico. 2024. „Much More Than a Market: Speed, Security, Solidarity“. *Council of the European Union, High-Level Report on the Future of the Single Market* (Brüssel), April. <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.
- Mathieu, Henri, Catherine und Sterdyniak. 2014. *Faut-il des règles de politique budgétaire?* Sciences Po, HAL. <https://sciencespo.hal.science/hal-01070288v1/document>.
- Schmidt, Vivien A. 2015. „The Eurozone’s Crisis of Democratic Legitimacy: Can the EU Rebuild Public Trust and Support for European Economic Integration?“ *European Commission Discussion Paper* (Brüssel), Nr. 015. https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/95e529ef-923d-4d14-b225-09e6dbe9be57_en.
- Wissenschaftlicher Beirat beim Bundesministerium der Finanzen. 2025. *Zur Notwendigkeit einer wirksamen Schuldenbremse*. 02/2025. Bundesministerium der Finanzen, Stellungnahme. <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/Ministerium/Wissenschaftlicher-Beirat/Gutachten/2025-02-schuldenbremse.pdf>.